

ระเบียบวิธีวิจัย

แหล่งข้อมูลและการอบตัวอย่าง

1. แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (Thailand Demographic and Health Survey หรือเรียกชื่อย่อว่า TDHS) ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของโครงการการสำรวจประชากรและการอนามัยระหว่างประเทศ (Demographic and Health Survey Programs เรียกชื่อย่อว่า DHS) โครงการ TDHS เป็นโครงการสำรวจระดับประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและแม่นยำเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย การวางแผนครอบครัว และดัชนีบางตัวที่ใช้วัดสถานภาพสุขภาพอนามัย ดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2530

2. ประชากรที่ศึกษาและการเลือกตัวอย่าง

สำหรับประชากรที่ศึกษาของโครงการ TDHS แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาล
- 2) ครึ่งเรือนส่วนบุคคลทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท
- 3) สตรีที่เคยสมรสอายุระหว่าง 15-49 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในครึ่งเรือนส่วนบุคคล ณ วันสำรวจ หมายความว่ารวมถึงสตรีที่อาศัยอยู่ในครึ่งเรือนเป็นประจำหรือเป็นการชั่วคราว และพักค้างคืนที่ครึ่งเรือนนั้นก่อนวันสำรวจ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแยกออกเป็น 3 ชุด ตามลักษณะประชากรที่ศึกษา

การเลือกตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย (TDHS) เลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage) โดยเริ่มจากการเลือกพื้นที่ตัวอย่างอย่างมีระบบ จากบัญชีรายชื่อซึ่งเรียงลำดับตามการแบ่งเขตเชิงภูมิศาสตร์หรือตามระบบบริหารของราชการ แล้วเลือกตัวอย่างให้ได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรและอิงความน่าจะเป็นหรือที่เรียกว่า การเลือกตัวอย่างโดยวิธี Probabilities Proportional to Size (PPS)

(ศึกษารายละเอียดได้จาก Napaporn et al., 1988: 129-139) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างดังกล่าว ทำให้ได้หน่วยตัวอย่างสุดท้าย 288 หน่วยตัวอย่าง 9,423 ครั้วเรือน และ 7,201 ราย แต่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 288 หน่วยตัวอย่าง 9,045 ครั้วเรือน และ 6,775 ราย

สำหรับตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดที่จะศึกษากลุ่มสตรีที่มีอายุ 15-49 ปี สมรสเพียงครั้งเดียว และมีบุตรเกิดรอดอย่างน้อย 1 คน ไม่เคยมีบุตรที่เสียชีวิต ปัจจุบันอยู่กินกับสามี อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวมีผลทำให้สตรีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีจำนวนทั้งสิ้น 4,246 ราย ส่วนข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้จากแบบสอบถามส่วนบุคคล (สตรีที่เคยสมรสอายุระหว่าง 15-49 ปี) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 8 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของสตรีที่ให้ข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวกภายในครัวเรือน ภาษาที่ใช้พูดคุย มีคำถามจำนวนทั้งหมด 26 ข้อ

ส่วนที่สอง ประกอบด้วย การตั้งครรภ์ ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของบุตรแต่ละคนมีคำถามจำนวน 28 ข้อ

ส่วนที่สาม ประกอบด้วย การป้องกันการปฏิสนธิ และการวางแผนเกี่ยวกับการมีบุตรของสตรี มีคำถามจำนวน 56 ข้อ

ส่วนที่สี่ ประกอบด้วย การเลี้ยงดูบุตรและภาวะสุขภาพของบุตรอายุ 0-5 ปี มีคำถามจำนวน 28 ข้อ

ส่วนที่ห้า ประกอบด้วย การสมรส มีคำถามจำนวน 24 ข้อ

ส่วนที่หก ประกอบด้วย ความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีบุตร มีคำถามจำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่เจ็ด ประกอบด้วย การทำงานของสตรีและสามี รวมทั้งการศึกษาของสามี มีคำถามจำนวน 18 ข้อ

ส่วนที่แปด ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนสูงและน้ำหนักของบุตรที่มีอายุตั้งแต่ 3 เดือนถึง 36 เดือน มีคำถามจำนวน 2 ข้อ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกคำถามบางข้อจากส่วนที่ 1, 2, 3, 5 และ 7 เพื่อนำมาวิเคราะห์หาผลกระทบของอายุแรกสมรสกับแบบแผนการคุมกำเนิดที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะเจริญพันธุ์ หมายถึง จำนวนบุตรเกิดรอด
2. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อายุแรกสมรส และแบบแผนการคุมกำเนิด
3. ตัวแปรคุม ได้แก่ อายุปัจจุบันของสตรี ระยะเวลาสมรส ระดับการศึกษาของสตรี แบบแผนการทำงานของสตรี และภาคที่สตรีอาศัย เพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามหรือไม่ อย่างไร

นิยามศัพท์สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

สำหรับการศึกษาดังนี้ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะสำหรับแต่ละตัวแปรดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สตรี หมายถึง สตรีที่มีอายุระหว่าง 15-49 ปี สมรสเพียงครั้งเดียว ซึ่งกำลังอยู่กับสามี และมีบุตรเกิดรอดอย่างน้อย 1 คน ไม่เคยมีบุตรเสียชีวิต อาศัยอยู่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย
2. การสมรส หมายถึง การที่สตรีมีความสัมพันธ์ทางเพศและอยู่กับคู่สมรสคนปัจจุบันฉันท์สามีภรรยา(และเป็นการสมรสเพียงครั้งเดียว) โดยจะผ่านหรือไม่ผ่านพิธีกรรมทางศาสนาหรือจดทะเบียนสมรสก็ได้
3. อายุปัจจุบัน หมายถึง อายุเต็มของสตรี ณ วันสำรวจข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
 - 3.1 อายุ 15-24 ปี
 - 3.2 อายุ 25-29 ปี
 - 3.3 อายุ 30-39 ปี
 - 3.4 อายุ 40-49 ปี
4. อายุแรกสมรส หมายถึง อายุเต็มที่สตรีสมรสครั้งแรก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
 - 4.1 อายุแรกสมรสน้อย คืออายุ 17 ปีหรือต่ำกว่า (อายุสมรสตามกฎหมาย)
 - 4.2 อายุแรกสมรสสูงปานกลาง คืออายุ 18-19 ปี
 - 4.3 อายุแรกสมรสสูง คืออายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป (อายุแรกสมรสเฉลี่ยระดับประเทศ)

5. ระยะเวลาสมรส หมายถึง ระยะเวลาระหว่างอายุแรกสมรสของสตรีกับอายุเต็ม ณ วันสำรวจข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่
- 5.1 0-4 ปี
 - 5.2 5-9 ปี
 - 5.3 10-16 ปี
 - 5.4 17-20 ปี
 - 5.5 21 ปีขึ้นไป
6. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นที่เรียนจบสูงสุดในระบบการศึกษาทั้งภาครัฐบาล และเอกชน (โดยปกติจะสอดคล้องกับจำนวนปีที่เรียนในโรงเรียน) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
- 6.1 0-3 ปี
 - 6.2 4-7 ปี
 - 6.3 มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า
7. แบบแผนการทำงาน หมายถึง การทำงานก่อนสมรสและหลังสมรสทำงานอย่างสม่ำเสมอโดยได้รับค่าจ้าง ที่มิใช่งานด้านการเกษตร หรือกิจการที่ดำเนินในครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม
- 7.1 ก่อนและหลังสมรสทำงาน
 - 7.2 ก่อนและหลังสมรสทำงานไม่ต่อเนื่อง
 - 7.3 ก่อนและหลังสมรสไม่ทำงาน
8. ภาคที่อาศัย หมายถึง ภาคที่อาศัยอยู่ ณ วันสำรวจ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
- 8.1 ภาคเหนือ
 - 8.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 8.3 ภาคใต้
 - 8.4 ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร
9. ภาวะเจริญพันธุ์ หมายถึง จำนวนบุตรเกิดรอดที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง จากสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ ซึ่งบุตรเกิดรอดคือ บุตรที่ขณะคลอดแล้วยังมีชีวิตอยู่ แต่ในวันที่

สำรวจข้อมูลจะมีชีวิตหรือไม่ก็ได้ ไม่รวมทารกที่แท้งก่อนคลอดหรือคลอดตามกำหนดเวลาแต่ทารกตายเสียตั้งแต่อยู่ในครรภ์

10. แบบแผนการคุมกำเนิด หมายถึง การเริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกของสตรีหรือสามี และในปัจจุบัน (ณ วันสำรวจข้อมูล) มีการใช้การคุมกำเนิดหรือไม่ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นวิธีแบบชั่วคราว หรือถาวร และรวมถึงผู้ที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย

10.1 การเริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกของสตรีหรือสามี ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

10.1.1 เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว คือ เริ่มใช้การคุมกำเนิดวิธีใดก็ได้ เมื่อมีบุตรเกิดรอดจำนวน 0-1 คน

10.1.2 เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า คือ เริ่มใช้การคุมกำเนิดวิธีใดก็ได้ เมื่อมีบุตรเกิดรอดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

สำหรับการนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิดจากโครงการ TDHS มาใช้ในการวิเคราะห์ และได้แบ่งการเริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรกออกเป็น 2 ลักษณะคือ การเริ่มใช้ช้าและเร็ว มีปัญหาบางประการที่ถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดสำคัญในการที่จะนำข้อมูลมาใช้สร้างตัวแปรพื้นฐานในการวิเคราะห์ครั้งนี้คือ เนื่องจากโครงการสำรวจที่การวิเคราะห์ครั้งนี้นำเอาข้อมูลมาใช้ (TDHS) ไม่ได้มีข้อคำถามเกี่ยวกับการเริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรก และไม่มีข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้การคุมกำเนิดในช่วงระหว่างบุตรเกิดรอดแต่ละคน แต่กลับมีข้อคำถามการเริ่มใช้การคุมกำเนิดที่สัมพันธ์กับจำนวนบุตรที่มีชีวิต ประกอบกับการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้จำนวนบุตรเกิดรอดเป็นดัชนีวัดระดับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ตกเป็นตัวอย่าง จึงทำให้ต้องคัดเลือกเอาเฉพาะกลุ่มสตรีที่ไม่เคยมีบุตรเสียชีวิตเท่านั้น เข้ามาเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม การใช้จำนวนบุตรเกิดรอดมาเป็นตัวแปรแทนที่จำนวนบุตรที่มีชีวิตเพื่อวิเคราะห์ร่วมกับแบบแผนการคุมกำเนิด ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ไม่น่าจะมีปัญหามากนัก ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา อัตราตายทารกและเด็กของประเทศไทยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า จำนวนบุตรเกิดรอดและจำนวนบุตรที่มีชีวิตที่สตรีแต่ละคนมี น่าจะใกล้เคียงกันหรือเป็นจำนวนเดียวกัน ตัวแปรทั้ง 2 นี้

จึงน่าจะใช้ทดแทนได้ แล้วใช้จำนวนบุตรเกิดรอดเป็นตัวหลักในการวัดความเร็วหรือช้าในการเริ่มใช้การคุมกำเนิดครั้งแรก

- 10.2 แบบแผนการคุมกำเนิด แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่
 - 10.2.1 ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย
 - 10.2.2 เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้
 - 10.2.3 เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้
 - 10.2.4 เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้
 - 10.2.5 เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันกำลังใช้

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวในการศึกษานี้ จะวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวแปรตาม จำแนกตามตัวแปรอิสระแต่ละตัว กับตัวแปรควบคุม และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม เพื่อทดสอบว่าตัวแปรทั้งสอง มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) แล้วจึงทดสอบความสัมพันธ์ด้วยอัตราส่วน "เอฟ" (F-ratio) ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า .05 และจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการจับคู่เปรียบเทียบ ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe test for all possible comparison) เฉพาะในส่วนของการค้นแปรของการมีปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอายุแรกสมรสกับการคุมกำเนิดกับตัวแปรตาม เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบของตัวแปรทั้งสองชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัวพร้อมกัน โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่น ในแต่ละแบบจำลองด้วยการวิเคราะห์จำแนกพหุ (Multiple classification analysis) เพื่อจะได้ทราบว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ดีเพียงไร และตัวแปรอิสระใดเป็นตัวแปรที่อธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้อย่างสำคัญ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ทั้งหมดจัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร และช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ลักษณะทั่วไปของข้อมูลและผลการวิเคราะห์ที่นำเสนอทั้งหมด เป็นผลที่ได้จากการถ่วงน้ำหนัก (weighting) ของตัวอย่างแล้วเนื่องจากวิธีการสุ่มตัวอย่างของโครงการ TDHS ได้แบ่งประชากรของประเทศออกเป็น 6 เขตตัวอย่าง คือ กรุงเทพมหานคร เขตเมืองอื่น และเขตชนบท 4 ภาค (เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง และใต้) โดยวิธี PPS มีผลทำให้สตรีซึ่งเป็นหน่วยตัวอย่างสุดท้ายมีจำนวนในแต่ละภาคใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยสามารถเป็นตัวแทนระดับประเทศจึงใช้ค่าถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสมกับแต่ละเขต ดังปรากฏในตารางที่ 4 ส่วนจำนวนตัวอย่างที่นำเสนอในตารางดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้รับการถ่วงน้ำหนัก เพื่อจะได้เห็นจำนวนตัวอย่างของสตรีที่สัมภาษณ์ได้จริง

ข้อมูลตารางที่ 3 แสดงถึงการกระจายอัตราร้อยละของสตรี จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง ประกอบด้วย อายุปัจจุบัน อายุแรกสมรส ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรเกิดรอด แบบแผนการคุมกำเนิด ระดับการศึกษา แบบแผนการทำงาน ภาคที่อยู่อาศัย โดยแบ่งออกเป็นช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรมีรายละเอียดของข้อมูลดังนี้

1. อายุปัจจุบัน

โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาการสมรสของสตรีที่เท่ากับ 17 ปี หรือมากกว่า (คือกลุ่มที่สมรสก่อนประกาศนโยบายประชากร) และระยะเวลาสมรสต่ำกว่า 17 ปี (คือกลุ่มที่สมรสหลังการประกาศนโยบายประชากร) เป็นเงื่อนไขในการแบ่งกลุ่มสตรีที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่า ในกลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร (ระยะเวลาสมรส 17 ปีหรือมากกว่า) สัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นสตรีที่มีอายุ 40-49 ปี คือร้อยละ 63.6 ส่วนที่เหลือเป็นสตรีที่มีอายุ 30-39 ปี เท่ากับ ร้อยละ 36.4 สำหรับสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร (ระยะเวลาสมรสน้อยกว่า 17 ปี) สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในกลุ่มอายุ 30-49 ปี มากกว่ากลุ่มอื่นคือ ร้อยละ 43.6 รองลงมาคือกลุ่มสตรีอายุ 25-29 ปี และกลุ่มสตรีอายุ 15-24 ปี เท่ากับร้อยละ 30.6 และ 25.8 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า สตรีในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร มีอายุเฉลี่ย 41.5 ปี และ 28.5 ปี ตามลำดับ การที่สตรีมีอายุเฉลี่ยต่างกันมาก เนื่องจากถูกตัดช่วงด้วยระยะเวลาสมรส จึงทำให้ผู้ที่สมรสเป็นระยะเวลาสั้น (สมรสช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร) มีอายุมากขึ้นด้วย

2. อายุแรกสมรส

สำหรับอายุแรกสมรสของสตรีในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชารัฐ สตรีที่มีอายุแรกสมรส 20 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 37) ตามมาด้วยกลุ่มสตรีที่มีอายุแรกสมรส 17 ปีหรือต่ำกว่า และกลุ่มที่สมรสเมื่ออายุ 18-19 ปี คือร้อยละ 34.1 และ 28.9 ตามลำดับ ส่วนช่วงหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ สัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของสตรีในกลุ่มที่มีอายุแรกสมรส 20 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 48.8) ตามมาด้วยสตรีที่มีอายุแรกสมรส 17 ปี หรือต่ำกว่า และ 18-19 ปี คือ ร้อยละ 27.7 และ 23.5 ตามลำดับ ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ สตรีมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ 19.1 ปีและ 20.1 ปี ตามลำดับ จากข้อมูลทั้งอายุแรกสมรส โดยเฉลี่ยและร้อยละของสตรีที่สมรสในแต่ละกลุ่มอายุแรกสมรส แสดงให้เห็นว่าอายุแรกสมรสของสตรีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

3. ระยะเวลาดำรงชีพ

สตรีตัวอย่างที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชารัฐ มีระยะเวลาดำรงชีพ 17-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป เท่ากับร้อยละ 41.2 และ 58.8 ตามลำดับ สำหรับสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ สตรีมีระยะเวลาดำรงชีพ 10-16 ปี มีสัดส่วนมากที่สุดคือ ร้อยละ 39.3 และสตรีมีระยะเวลาดำรงชีพ 0-4 ปี มีสัดส่วนน้อยที่สุด เท่ากับร้อยละ 24.5 ส่วนระยะเวลาดำรงชีพของสตรีโดยเฉลี่ย ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ คือ 22.3 ปี และ 8.2 ปี ตามลำดับ การที่ระยะเวลาดำรงชีพของสตรีมีค่าเฉลี่ยต่างกันมาก มีเหตุผลอธิบายเช่นเดียวกับคำอธิบายสำหรับค่าเฉลี่ยของอายุปัจจุบัน

4. จำนวนบุตรเกิดรอด

การกระจายตัวของจำนวนบุตรเกิดรอดพบว่า ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชารัฐ สตรีส่วนใหญ่มีบุตรเกิดรอด จำนวน 3 และ 4 คน คือร้อยละ 22.0 และ 24.1 ตามลำดับ ส่วนในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ สตรีส่วนใหญ่มีบุตรเกิดรอด จำนวน 1 และ 2 คน คือร้อยละ 35.0 และ 39.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตรเกิดรอด พบว่า ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชารัฐมีมากกว่า 1 เท่าตัว เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชารัฐ คือ 4.1 คน และ 2.0 คน ตามลำดับ

5. แบบแผนการคุมกำเนิด

ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากรมีสัดส่วนของสตรีมากกว่าครึ่งหนึ่ง หรือ ร้อยละ 57.1 ที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดตั้งแต่ปัจจุบันใช้การคุมกำเนิด และมีสัดส่วนเป็นจำนวนน้อย คือร้อยละ 3.4 ใช้การคุมกำเนิดเร็วแต่ปัจจุบันไม่ใช้การคุมกำเนิด อย่างไรก็ตามพบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยถึงร้อยละ 15.1 ขณะที่ในกลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลยในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 9.9 นอกจากนี้พบว่ามีสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 49.3 ที่สตรีสมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วและปัจจุบันยังใช้การคุมกำเนิดอยู่ มีเพียงส่วนน้อยที่เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้าและปัจจุบันไม่ได้ใช้ คือ เพียงร้อยละ 3.3 โดยสรุปกล่าวได้ว่า แบบแผนการคุมกำเนิดของสตรีมีการเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วขึ้นและมากขึ้น ในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร เมื่อเปรียบเทียบกับของกลุ่มสตรีในช่วงก่อนประกาศนโยบายประชากร

6. ระดับการศึกษา

สตรีตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรมีระดับการศึกษา 4-7 ปี คือ ร้อยละ 73.5 และร้อยละ 76.6 ตามลำดับ และมีเพียงส่วนน้อยที่เรียนถึงขั้นมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า คือร้อยละ 7.6 ในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร สตรีมีระดับการศึกษาจำนวน 0-3 ปี มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือร้อยละ 8.7 ตามมาด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ร้อยละ 14.7 แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของระดับการศึกษาของสตรีได้เพิ่มขึ้น

7. แบบแผนการทำงาน

ลักษณะการทำงานของสตรีที่สมรสในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรพบว่า มีเพียงส่วนน้อยที่ทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรส คือ ร้อยละ 14.1 และร้อยละ 23.9 ตามลำดับ นอกจากนี้มีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 60.6 ของสตรีในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากรที่ไม่ทำงานทั้งก่อนและหลังสมรส และสตรีกลุ่มดังกล่าวในช่วงหลังจากการประกาศนโยบายประชากร มีสัดส่วนครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 51.2 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแบบแผนการทำงานของกลุ่มสตรีตัวอย่างส่วนใหญ่จะไม่ทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรส ทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร

8. ภาคที่อยู่อาศัย

กลุ่มสตรีตัวอย่างอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนมากที่สุดทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร คือ ร้อยละ 36.2 และ 34.5 ตามลำดับ ตามมาด้วยภาคกลางรวมกรุงเทพมหานคร เท่ากับร้อยละ 33.3 และ 33.2 ตามลำดับ มีสตรีอาศัยอยู่ในภาคใต้น้อยที่สุดคือ ร้อยละ 13.3 ของสตรีในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร และร้อยละ 11.3 สำหรับสตรีในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร

โดยสรุปจากข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิหลังของกลุ่มสตรีตัวอย่าง พบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ สตรีที่สมรสในช่วงก่อนการประกาศนโยบายประชากร มีอายุปัจจุบันโดยเฉลี่ย ระยะเวลาสมรสโดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มสตรีที่สมรสในช่วงหลังการประกาศนโยบายประชากร แม้แต่อายุแรกสมรสและระดับการศึกษาของสตรีก็มีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบ ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร สำหรับแบบแผนการคุมกำเนิด พบว่า มีแนวโน้มของการเริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็วขึ้น และสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดมีสัดส่วนลดลง ส่วนแบบแผนการทำงานของสตรีส่วนใหญ่ทั้งก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากรจะไม่ได้ทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรส นอกจากนี้สตรีตัวอย่างส่วนมาก อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของสังคมไทยที่มีประชากรเกือบ 1 ใน 3 อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 การกระจายอัตราร้อยละของสตรี จำแนกตามลักษณะภูมิหลังต่างๆ และระยะเวลา
ในช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบายประชากร

ลักษณะภูมิหลังของสตรี	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายฯ		ช่วงหลังการประกาศนโยบายฯ	
	อัตราร้อยละ	จำนวน	อัตราร้อยละ	จำนวน
	ไม่ต่ำกว่าห้าหมื่น		ไม่ต่ำกว่าห้าหมื่น	
1. อายุปัจจุบัน				
15-24 ปี	-	-	25.8	759
25-29 ปี	-	-	30.6	927
30-39 ปี	36.4	407	} 43.6	1415
40-49 ปี	63.6	737		
อายุเฉลี่ย	41.5	1143	28.5	3101
S.D.	4.5		5.6	
2. อายุแรกสมรส				
17 ปีหรือต่ำกว่า	34.1	394	27.7	808
18-19 ปี	28.9	302	23.5	678
20 ปีขึ้นไป	37.0	446	48.8	1615
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	3	-	-
อายุแรกสมรสเฉลี่ย	19.1	1145	20.1	3101
S.D.	4.5		3.9	
3. ระยะเวลาสมรส				
0-4 ปี	-	-	24.5	787
5-9 ปี	-	-	36.2	1110
10-16 ปี	-	-	39.3	1204

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลังของสตรี	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายฯ		ช่วงหลังการประกาศนโยบายฯ	
	อัตราการย่อยลง*	จำนวน ไม่ต่ำกว่าห้าหมื่น	อัตราการย่อยลง*	จำนวน ไม่ต่ำกว่าห้าหมื่น
17-20 ปี	41.2	485	-	-
21 ปีขึ้นไป	58.8	657	-	-
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	3	-	-
ระยะเวลาสมรสเฉลี่ย	22.3	1145	8.2	3101
S.D.	4.1		4.3	
4. จำนวนบุตรเกิดรอด				
1 คน	4.5	51	35.0	1124
2 คน	13.1	171	39.0	1212
3 คน	22.0	272	17.3	520
4 คน	24.1	265	6.6	184
5 คน	16.3	180	1.7	49
6 คน	11.5	109	0.3	8
7 คน	4.8	56	0.1	3
8 คน	2.5	26	0.0	1
9 คน	0.7	8	-	-
10 คน	0.3	4	-	-
11 คน	0.1	2	-	-
12 คน	0.1	1	-	-
จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย	4.1	1145	2.0	3101
S.D.	1.7		1.0	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลังของสตรี	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายฯ		ช่วงหลังการประกาศนโยบายฯ	
	อัตราร้อยละ	จำนวน ไม่ถ่วงน้ำหนัก	อัตราร้อยละ	จำนวน ไม่ถ่วงน้ำหนัก
5. แบบแผนการคุมกำเนิด				
ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดเลย	15.1	176	9.9	300
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว				
แต่ปัจจุบันไม่ใช้	3.4	40	12.8	425
เริ่มใช้การคุมกำเนิดเร็ว				
และปัจจุบันยังใช้	11.6	161	49.3	1612
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า				
และปัจจุบันไม่ได้ใช้	12.8	147	3.3	94
เริ่มใช้การคุมกำเนิดช้า				
และปัจจุบันกำลังใช้	57.1	620	24.7	670
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	1	-	-
6. ระดับการศึกษา				
0-3 ปี	18.9	229	8.7	243
4-7 ปี	73.5	778	76.6	2183
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	7.6	138	14.7	675
7. แบบแผนการทำงาน				
ก่อนและหลังสมรสทำงาน	14.1	226	23.9	928
ก่อนและหลังสมรส				
ทำงานไม่ต่อเนื่อง	25.3	317	24.9	828
ก่อนและหลังสมรส				

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลังของสตรี	ช่วงก่อนการประกาศนโยบายฯ		ช่วงหลังการประกาศนโยบายฯ	
	อัตราร้อยละ	จำนวน ไม่ถ่วงน้ำหนัก	อัตราร้อยละ	จำนวน ไม่ถ่วงน้ำหนัก
ไม่ทำงาน	60.6	600	51.2	1344
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	2	-	1
8. ภาคที่อยู่อาศัย				
เหนือ	17.2	223	21.0	668
ตะวันออก/เจียงเหนือ	36.2	236	34.5	617
ใต้	13.3	228	11.3	516
กลางและกรุงเทพมหานคร	33.3	458	33.2	1300
รวมแต่ละตัวแปร (ไม่ถ่วงน้ำหนัก)	100	1145	100	3101
รวมแต่ละตัวแปร (ถ่วงน้ำหนัก)	100	1143	100	3101

* ถ่วงน้ำหนัก